

Gmina Tychowo

- tu warto być!

Gemeinde Tychowo - es ist wert, hier zu sein!

Głaz narzutowy „Tryglaw” / Der Findling „Tryglaw”

Wydawca / Verleger:

OLIART STUDIO KATARZYNA SCHWERTFEGER
86-302 Ruda, Ruda 36 K
www.oliartstudio.pl,
e-mail: biuro@oliartstudio.pl

Wydano na zlecenie / Veröffentlicht im Auftrag von:
Urząd Miejski w Tychowie / Stadtamt Tychowo
Ul. Bobolicka 17 / Bobolicka Straße 17
78-220 Tychowo
www.tychowo.pl
e-mail: umig@tychowo.pl

Tekst / Text: Magdalena Broda, www.czaswlas.pl, <http://krzkp.tychowo.pl/>, Studium
Wartości Kulturowych Gminy Tychowo - Szczecin 2002 r.

Tłumaczenie / Übersetzung: mLingua Sp. z o.o., NET-KREATOR Łukasz Kamiński.

Autorzy zdjęć / Fotografen: Piotr Tokarski, Dariusz Lenio, Magdalena Broda,
Izabela Wesołowska.

Koordinator wydania / Verlagskoordinator: Magdalena Broda, Katarzyna Schwertfeger

Opracowanie graficzne i przygotowanie do druku / Graphische Bearbeitung
und drucktechnische Vorbereitung: Oliart Studio Katarzyna Schwertfeger

Wydanie I, Ruda 2016 / Ausgabe I, Ruda 2016

Wszelkie prawa zastrzeżone / Alle Rechte vorbehalten
Egzemplarz bezpłatny / Freixemplar

ISBN 978-83-943424-2-5

Szanowni Państwo!

Z przyjemnością prezentuję Folder Gminy Tychowo. Znajdą w nim Państwo wszystkie potrzebne informacje dotyczące naszej gminy, jej historii, zabytków, a także turystyki, kultury i oświaty.

Folder pozwoli na łatwe odnalezienie miejsc wartych zobaczenia, a spis gospodarstw agroturystycznych ułatwi wybór noclegu. Nasza gmina to wyjątkowe miejsce do spędzenia urlopu, weekendu czy choćby popołudnia. Z dala od zgiełku miast, obcując w ciszy z naturą, podziwiając krajobrazy można oderwać się od codziennych spraw i po prostu wypocząć. Leśne spacerzy, szlaki rowerowe to także doskonały sposób na nudę i urozmaicenie wolnego czasu.

Dla chcących się u nas osiedlić ułatwieniem w wychowaniu i wykształceniu dzieci jest dobrze rozwinięta sieć szkół, nowoczesne i dobrze wyposażone placówki oświatowe, sale gimnastyczne, boiska sportowe oraz liczne place zabaw.

Tychowo nieustannie rozwija się gospodarczo. Samorząd corocznie rozbudowuje infrastrukturę drogową.

W gminie zobaczycie wiele ciekawych zabytków oraz pomników przyrody. To u nas, na miejskim cmentarzu można obejrzeć drugi pod względem wielkości w Europie narzutowy głaz Tryglaw. Nieopodal Tychowa w Podborsku znajduje się magazyn broni atomowej z czasów zimnej wojny. Doskonale zachowany i utrzymany stanowi obecnie oddział zamiejscowy Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu.

Gmina Tychowo – tu warto być!

Serdecznie zapraszam
Burmistrz Tychowa

Robert Falana

Sehr geehrte Damen und Herren!

Mit Vergnügen stellen wir Ihnen den Folder der Gemeinde Tychowo vor. Sie finden dort alle notwendigen Informationen über unsere Gemeinde, ihre Geschichte, Sehenswürdigkeiten, Tourismus, Kultur und Bildung.

Der Folder hilft Ihnen, sehenswerte Orte zu finden, und die Liste der Ferienbauernhöfe erleichtert Ihnen, eine Unterkunft auszuwählen. Unsere Gemeinde ist ein einzigartiger Ort, um den Urlaub, das Wochenende oder zumindest den Nachmittag zu verbringen. Fern vom Stadtlärm, am Busen der Natur, in der Stille, in der Umgebung schöner Landschaften kann man sich von alltäglichen Dingen abkoppeln und sich einfach erholen. Sie werden sich nicht langweilen. Dank den Waldspaziergängen und Radwegen kann man die Zeit abwechslungsreich verbringen.

Personen, die sich bei uns ansiedeln wollen, werden mit Sicherheit das gut entwickelte hiesige Schulnetz schätzen: moderne und gut ausgestattete Schuleinrichtungen, Turnhallen, Sportplätze und zahlreiche Spielplätze.

Tychowo entwickelt sich wirtschaftlich immer weiter. Die Kommunale Selbstverwaltung baut jedes Jahr die Straßeninfrastruktur weiter aus.

In der Gemeinde können Sie viele interessante Naturdenkmäler und andere Sehenswürdigkeiten sehen. Eben bei uns, auf dem Stadtfriedhof, kann man den zweitgrößten Findling in Europa, Tryglaw, sehen. In der Nähe von Tychowo in Podborsko gibt es ein Atomwaffenlager aus der Zeit des kalten Krieges. Das sehr gut erhaltene Museum der polnischen Waffen [Muzeum Oręża Polskiego] in Kołobrzeg.

Gemeinde Tychowo - es ist wert, hier zu sein!

Ich lade Sie herzlich ein
Bürgermeister von Tychowo

Robert Falana

1. Ogólna charakterystyka gminy - położenie geograficzne

Gmina Tychowo położona jest na Równinie Białogardzkiej, w południowej części Powiatu Białogardzkiego, na przecięciu dróg krajowych: nr 167 prowadzącej w kierunku Koszalina, nr 169 na trasie Białogard - Bobolice, nr 170 w kierunku Połczyna Zdroju.

Powierzchnia gminy wynosi 350,45 km². Gmina Tychowo stanowi 41,5% powierzchni powiatu białogardzkiego. W skład gminy wchodzi 20 sołectw oraz miasto Tychowo. Teren zamieszkuje 7.077 mieszkańców.

Na terenie miasta funkcjonują m.in. instytucje i podmioty gospodarcze: Poczta Polska, Bank Spółdzielczy, 2 Zakłady Opieki Zdrowotnej, 2 Apteki, Stacja Paliw i autogazu, lecznica weterynaryjna oraz liczne placówki handlowe. Największymi zakładami na terenie gminy Tychowo są: Pommernfisch Sp. z o.o. produkcja i eksport ryb wędzonych, Friedrichs Sp. z o.o. wędzarnia ryb słodkowodnych w Doblu, Arla FOODS S.A. magazyn dojrzewania serów w Tychowie, Trend Meble Sp. z o.o. produkcja i sprzedaż mebli w Tychowie.

Urząd Miejski w Tychowie

Stadtamt Tychowo

1. Die allgemeine Charakteristik der Gemeinde – geographische Lage

Die Gemeinde Tychowo ist auf der Belgarder Ebene (Równina Białogardzka), im südlichen Teil des Landkreises Białogard, an der Kreuzung der Landesstraßen: 167, die in Richtung Koszalin führt, Landesstraße 169 an der Strecke Białogard – Bobolice und, Landesstraße. 170 in Richtung Połczyn Zdrój gelegen.

Die Gemeindefläche beträgt 350,45 km². Die Gemeinde Tychowo nimmt 41,5% der Fläche des Landkreises Białogard ein. Sie besteht aus 20 Ämtern mit Ortsvorstehern und der Stadt Tychowo. Das Gebiet wird von 7.077 Bewohner bewohnt.

Auf dem Gebiet der Stadt funktionieren u.a. Institutionen und Wirtschaftssubjekte: die Post „Poczta Polska“, die Bank „Bank Spółdzielczy“, 2 Gesundheitsvorsorgeeinrichtungen, 2 Apotheken, eine Tankstelle und Erdgastankstelle, eine Tierarztpraxis und zahlreiche Handelsniederlassungen. Die größten Betriebe auf dem Gebiet der Gemeinde Tychowo sind: Pommernfisch Sp. z o.o. Produktion und Export von Räucherfischen, Friedrichs Sp. z o.o. Räucherammer von Süßwasserfischen in Doble, Arla FOODS S.A. in Tychowo, Trend Meble Sp. z o.o. Verkauf und Produktion von Möbel in Tychowo.

Gmina Tychowo – tu warto być!

Bazę noclegową stanowią: Hotelik przy Restauracji „Jutrzenka” w Tychowie oraz gospodarstwa agroturystyczne: „W starym pałacu” w Bukówku, „Na skraju lasu” w Warninie, „Dom z lawendową nutą” w Sadkowie, oraz „U Tabaki” w Kowalkach.

W gminie funkcjonują 4 jednostki Ochotniczych Straży Pożarnych, OSP Sadkowo, Kowalki, Osówko i OSP Tychowo. OSP Tychowo znajduje się w Krajowym Systemie Ratownictwa Gaśniczego.

Gmina Tychowo jest gminą rolniczo-leśną. Głównym zajęciem mieszkańców jest rolnictwo, któremu sprzyjają dobre gleby. Grunty gospodarstw rolnych zajmują blisko 32% powierzchni gminy, z czego 81% stanowią użytki rolne w dobrej kulturze rolnej. Na obszarze gminy Tychowo znajduje się ok. 412 gospodarstw rolnych o zróżnicowanej wielkości i strukturze gospodarowania.

Unterkünfte: Hotelchen am Restaurant „Jutrzenka” in Tychowo und Ferienbauernhöfe: „W starym pałacu” in Bukówko, „Na skraju lasu” in Warnino, „Dom z lawendową nutą” in Sadkowo und „U Tabaki” in Kowalki.

In der Gemeinde funktionieren 4 Einheiten der Freiwilligen Feuerwehr: OSP Sadkowo, Kowalki, Osówko und OSP Tychowo. OSP Tychowo befindet sich im nationalen Feuerwehrsistem.

Die Gemeinde Tychowo ist eine Landwirtschafts- und Waldgemeinde. Die hauptsächliche Beschäftigung der Bewohner ist Landwirtschaft, die durch guten Boden begünstigt wird. Die Grundstücke von Bauernhöfen nehmen fast 32% der Gemeindefläche ein, wovon 81% hochqualitative landwirtschaftliche Nutzflächen darstellen. Auf dem Gebiet der Gemeinde Tychowo befinden sich ca. 412 Landwirtschaftsbetriebe mit differenzierter Größe und Bewirtschaftungsstruktur.

1. Aleja Lipowa z Tychowa do Trzebiszyna
Lindenallee von Tychowo nach Trzebiszyn

2. Gospodarstwo agroturystyczne „Na skraju lasu”
w Warninie /Ferienbauernhöfe „Na skraju lasu”
in Warnino

3. Daniele / Damhirschen

4. Gospodarstwo agroturystyczne „W starym pałacu”
w Bukówku / Ferienbauernhöfe „W starym
pałacu” in Bukówko

5. Hotelik i Restauracja „Jutrzenka” w Tychowie
Hotelchen und Restaurant „Jutrzenka” in Tychowo

6. Łabędzie / Schwäne

2. Historia Tychowa

Tychowo to miejscowość chłopsko-dworska założona w okresie średniowiecza, w źródłach odnotowana jest w latach: 1250, 1321, 1477, 1546 i w późniejszych, jako lenno rodu von Kleist, a następnie również rodu von Versen. W średniowiecznych dokumentach występuje nazwa miejscowości „Tichow”. Nazwę tę można sprowadzić do słowiańskiego przymiotnika „tichii” lub przysłowka „ticho”, z którymi związane jest pojęcie ciszy i spokoju. To wyjaśnienie wskazywałoby na przyczynę wyboru miejsca osiedlania się. Słowianie wybrali to miejsce, gdyż położone było pośród wielkich lasów i wywierało na nich wrażenie spokojnego miejsca.

W XVII w. założono folwark w Trzebiszynie, a drogę do niego obsadzono lipami. Na początku XVIII w. majątek podzielony był na 3 części, z których dwie należały do rodu von Kleist, natomiast trzecia część do 1772 r. była własnością von Versenów, a następnie przeszła w ręce Marii Charlotty von Kleist z domu von Retzow.

Po śmierci męża majątek został scalony i w 1781 r. całość odziedziczył syn zmarłej, Hans Jürgen von Kleist-Retzow. Od tej pory datuje się powstanie nowej linii rodu von Kleist-Retzow. W XVIII w. Tychowie znajdowała się siedziba szlachecka, zbudowana w 1775 r. dla Piotra Christiana von Kleist na miejscu starszej siedziby, 3 folwarki, 3 owczarnie, 18 gospodarstw chłopskich, 2 zagrodnicze, 1 gospodarstwo pastora, 1 kościelny, 1 kowala, 1 karczmarza i 1 leśniczego.

W czasach kampanii napoleońskiej (w 1809 r.), majątek został sprzedany, ale już 17 lat później został odkupiony przez poprzednich właścicieli (von Kleist-Retzow) i pozostał w ich rękach do 1945 r. W 2 poł. XIX w. zespół dworski i wieś zostały znacznie rozbudowane. Nieopodal Tychowa powstał dworzec kolejowy, we wsi zbudowano szkołę i remizę strażacką. W 1928 r. właścicielem majątku liczącego 3318 ha ziemi, był baron Wolf von Kleist-Retzow. Przed samą wojną majątek należał do Ewalda von Kleist, który uczestniczył w lipcu 1944 r. w zamachu na Hitlera, w efekcie czego został aresztowany i stracony. W 1939 r. we wsi Tychowo i należących do niej pobliskich miejscowościach mieszkało 2019 osób w 555 domach. Po 1945 r. na bazie majątku powstało PGR, zaś uszkodzony w czasie wojny pałac został rozebrany w latach 70. XX w.

Do końca 2009 r. Tychowo było miejscowością wiejską. Z dniem 1 stycznia 2010 r. Tychowo uzyskało prawa miejskie.

1. Kościół w Tychowie / Kirche in Tychowo

2. Stary Młyn na rzece Leszczyńka
Die alte Mühle am Fluss Leszczyńka

3. Tama w Osówku / Der Damm in Osówko

4. Kościół w Starym Dębnie / Kirche in Stare Dębno

2. Geschichte Tychowos

Tychowo ist eine herren- und bauernhöfische Ortschaft, die im Mittelalter gegründet wurde. Sie wurde in Quellen in den Jahren 1250, 1321, 1477, 1546 und in späteren erwähnt – als Vasall des Geschlechts von Kleist, und später auch des Geschlechts von Versen. In mittelalterlichen Dokumenten tritt sie unter dem Namen „Tichow“ auf. Dieser Name ist auf das slawische Wort „tichii“ oder das Adverb „ticho“ zurückzuführen, mit dem sich der Begriff der Stille und Ruhe verbindet. Diese Erklärung mag die Antwort auf den Grund der Ansiedlung geben. Die Slawen haben diesen Ort gewählt, weil er in einer waldreichen Umgebung lag, was den Eindruck eines ruhigen Ortes gemacht hat. Im 17. Jh. hat man ein Vorwerk in Trzebiszyn gegründet, und am Weg um es herum hat man Linden gepflanzt. Am Anfang des 18. Jh. wurde das Vermögen in 3 Teile gegliedert. Zwei haben dem Geschlecht von Kleist gehört. Der dritte Teil wiederum war bis 1772 das Eigentum von Versen und ging später in die Hände von Maria Charlotta von Kleist geb. Retzow über.

Nach dem Tod ihres Mannes wurde das Vermögen zusammengefügt. Im Jahre 1781 hat der Sohn der Vestorbenen, Hans Jürgen von Kleist-Retzow, das Ganze geerbt. Seit dieser Zeit datiert man die Entstehung einer neuen Linie des Geschlechts von Kleist-Fetzow. Im 18. Jahrhundert gab es in Tychowo ein Herrenhaus, das 1775 für Piotr Christian von Kleist gebaut wurde, am Platz des älteren Gutes, 3 Vorwerke, 3 Schafställe, 18 Bauernhöfe, 2 Kleinbauernhöfe, 1 Bauernhof des Pastors, 1 des Kirchendieners, 1 des Schmieds, 1 des Gastwirts und 1 des Försters.

In den Zeiten der Napoleonischen Kriege (1809) wurde das Vermögen verkauft, aber schon 17 Jahre später wurde es von den vorherigen Besitzern (von Kleist-Retzow) zurückgekauft und ist in ihren Händen bis 1945 geblieben. In der 2. Hälfte des 19. Jh. wurde der höfische Komplex stark ausgebaut. In der Nähe von Tychowo ist ein Bahnhof entstanden, im Dorf hat man eine Schule und ein Feuerwehrhaus gebaut. 1928 war der Baron Wolf von Kleist-Retzow der Besitzer dieses Vermögens von einer Fläche von 3318 Hektar. Vor dem Krieg war das Vermögen das Eigentum von Ewald von Kleist, der im Juli 1944 an dem Attentat auf Hitler beteiligt war, wodurch er verhaftet und hingerichtet wurde. 1939 wurde das Dorf und ihm gehörende Häuser von 2019 Personen in 555 Häusern bewohnt. Nach 1945 ist aus dem Vermögen ein Staatlicher Landwirtschaftsbetrieb entstanden. Der während des Krieges beschädigte Palast wurde in den 70er Jahren des 20. Jahrhunderts niedergerissen.

Bis Ende 2009 war Tychowo ein Dorf. Die Stadtrechte wurden am 1. Januar 2010 vergeben.

1. Pałac w Kikowie / Der Palast in Kikowo

2. Kościół w Motarzynie / Kirche in Motarzyn

3. Kościół w Tyczewie / Kirche in Tyczewo

4. Kościół w Kowalkach / Kirche in Kowalki

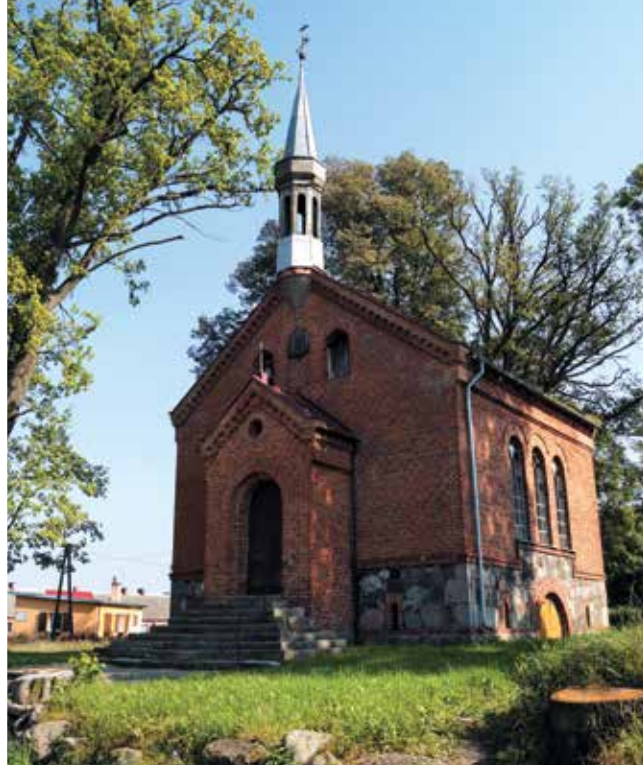
Zabytki w Tychowie

W Tychowie na szczególną uwagę zasługują następujące obiekty:

■ **Dworski park krajobrazowy w Tychowie** – powstał w XVII w. Wokół osiemnastowiecznego pałacu. Park ma kształt nieregularny, zbliżony do trapezu. Na obszarze 13,7 ha rośnie ok. 2300 drzew, w większości w wieku 60- 100 lat.

■ **Kościół parafialny w Tychowie** – najstarszy element zabudowany Tychowa. Zbudowany w średniowieczu pod koniec XV wieku, ufundowali go ówczesni właściciele wsi: rodziny von Kleistów i von Versenów. Kościół stoi na lekkim wzniesieniu, zabezpieczonym kamiennym murem. Został zbudowany z kamienia polnego. W 1830 r. nawa kościoła została przedłużona o 13,4 m przez dobudowę ścian o drewnianej konstrukcji szkieletowej. W tym samym czasie, nad częścią kamienną nawy, nadbudowano wieżę o drewnianej konstrukcji szkieletowej. Nad całą nawą założono nową więźbę dachową pokrytą dachówką karpiówką. W roku 1859 dobudowano neorenesansową kaplicę z lożą kolatorską oraz kryptę grobową w podziemiu. W 1870 r. spaliła się górna część wieży wraz z hełmem, odbudowano ją już w 1871 r. Na początku XX w. podczas prowadzonego remontu wzmocniono wieżę konstrukcją stalową. Po II wojnie światowej kościół został poświęcony 1 sierpnia 1945 r. W 1976 r. podczas remontu wnętrza kościoła zmieniono jego orientację, przenosząc ołtarz na ścianę zachodnią. Od tego też czasu kościół jest pod wezwaniem Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych, a do tego momentu był pod wezwaniem Matki Boskiej Ostrobramskiej. Zabytkowe wyposażenie kościoła stanowią: późnogotycki ołtarz główny - tryptyk z pocz. XVI w., krucyfiks z XVIII w., tablica epitafijna z 1679 r. oraz obraz Adolfa Hyły z 1959 r. Święty Józef z Dzieciątkiem. Dzięki ofiarności mieszkańców gminy od 2014 r. odbywa się remont kościoła, który został również dofinansowany ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz miejscowego Komitetu Rewitalizacji Kościoła. Wnętrze kościoła zostało przebudowane i przywrócone do poprzedniego wyglądu. Ołtarz wrócił na wschodnią ścianę kościoła.

Na terenie gminy w innych miejscowościach również znajdują Państwo kościoły zasługujące na uwagę: w Wicewie, Bukówku, Dobrowie, Kikowie, Kowalkach, Starym Dębnie, Tyczewie i Motarzynie.

1. Kościół w Kikowie / Kirche in Kikowo

2. Kościół w Bukówku / Kirche in Bukówko

Gmina Tychowo – tu warto być!

Sehenswürdigkeiten in Tychowo

In Tychowo sind folgende Objekte besonders sehenswert:

■ **Der höfische Landschaftsschutzpark in Tychowo** ist im 17. Jh. entstanden. Rund um den Palast aus dem 18. Jh. herum. Der Park hat eine unregelmäßige, trapezförmige Gestalt. Auf der Fläche 13,7 ha wachsen ca. 2300 Bäume. Die meisten von ihnen sind 60 bis 100 Jahre alt.

■ **Die Pfarrkirche in Tychowo** – das älteste bebaute Element von Tychowo. Sie wurde im Mittelalter Ende des 15. Jh. erbaut. Die Geldgeber waren die damaligen Dorfbesitzer: die Familien von Kleist und von Versen. Die Kirche steht auf einer leichten Anhöhe, die durch eine Steinmauer gesichert ist. Sie wurde aus Feldsteinen gebaut. Im Jahre 1830 wurde das Schiff der Kirche um 13,4 m verlängert, indem man Wände mit Holzgerüstkonstruktion angebaut hat. In derselben Zeit wurde über einen Teil des Steinschiffes ein Turm aus Holzgerüstkonstruktion angebaut. Über das ganze Schiff verlegte man ein neues, mit Flachziegeln gedecktes Dachgebäude. Im Jahre 1859 hat man eine Neorenaissance-Kapelle mit Empore und unterirdischer Krypta angebaut. 1870 ist der Oberteil des Turms mit dem Helm verbrannt. Er wurde schon 1871 wiederaufgebaut. Am Anfang des 20. Jh., während einer Renovierung, wurde der Turm durch eine Stahlkonstruktion gestärkt. Nach dem 2. Weltkrieg, am 1. August 1945, wurde die Kirche geweiht. 1976 hat man während der Renovierung der Kirche deren Orientierung geändert, indem man den Altar an die westliche Wand verlegte. Seit dieser Zeit ist sie die Kirche der Mutter Gottes von der immer währenden Hilfe. Bis zu diesem Moment war sie die Kirche der Mutter Gottes von Ostra Brama. Die historische Ausstattung der Kirche: spätgotischer Hauptaltar – Triptychon aus dem Anfang des 16. Jh., Kruzifix aus dem 18. Jh., Epitaph von 1679 und Bilder von Adolf Hyła von 1959 (Der Heilige Joseph mit dem Kindlein). Dank der Großzügigkeit der Gemeindebewohner wird seit 2014 die Renovierung der Kirche durchgeführt. Die Renovierung wurde auch teilweise durch das Ministerium für Kultur und Kulturerbe sowie durch das hiesige Komitee für Revitalisierung der Kirche finanziert. Den Innenraum der Kirche hat man umgebaut und das vorherige Aussehen wurde wiederhergestellt. Den Altar hat man wieder an die östliche Kirchenwand aufgestellt.

In anderen Ortschaften des Gemeindegebiets finden Sie auch andere beachtenswerte Kirchen: in Wicewo, Bukówko, Dobrowo, Kikowo, Kowalki, Stare Dębno, Tyczewo und Motarzyn.

1. Kościół w Tychowie / Kirche in Tychowo

2. Kościół w Wicewie / Kirche in Wicewo

Rezerwat „Cisy Tychowskie” w okolicach Warnina
Das Reservat „Cisy Tychowskie” in der Nähe von Warnino

3. Walory przyrodnicze i atrakcje turystyczne gminy

Walory przyrodnicze

Dla miłośników pieszych i rowerowych wędrówek wyznaczono kilka szlaków turystycznych, których trasy prowadzą przez miejsca pełne ciekawostek przyrodniczych. Warto odwiedzić rezerwat „Cisy Tychowskie”, który jest jednym z trzech położonych na terenie województwa zachodniopomorskiego tego rodzaju obiektów, których podstawowym zadaniem jest ochrona i zachowanie występującego tam wiecznie zielonego cisa pospolitego *Taxus Baccata*. Na terenie rezerwatu liczącym około 10 ha oprócz cisów występuje 125 gatunków roślin naczyniowych, między innymi dwa gatunki storczyka. Innym ciekawym miejscem jest park przypałacowy w Czarnkowie, w którym rośnie tulipanowiec amerykański. W czerwcu i lipcu drzewo obsypane jest tysiącami kwiatów przypominającymi tulipany.

Gmina Tychowo – tu warto być!

1. Tulipanowiec w Czarnkowie / Tulpenbaum in Czarnkovo
2. Kwiat Tulipanowca / Tulpenbaublüte

3. Naturvorzüge und Touristenattraktionen der Gemeinde

Naturvorzüge

Für Liebhaber von Fuß- und Radwanderungen wurden einige Touristenwege festgelegt, deren Routen über Orte führen, die voll von Naturmerkmalen sind. Das Reservat „Cisy Tychowskie” ist einen Besuch wert. Es ist eines von drei auf dem Gebiet der Woiwodschaft Westpommern (Zachodniopomorskie) gelegenen Objekte, deren Aufgabe es ist, die dort vorhandene immergrüne Europäische Eibe (*Taxus Baccata*) zu schützen und zu bewahren. Auf dem Gebiet des ca. 10 ha großen Reservats kommen 125 Gattungen von Gefäßpflanzen vor, unter anderem zwei Gattungen von Knabenkräutern. Ein anderer interessanter Ort ist der Park „Park przypałacowy” in Czarnkovo, in dem Tulpenbäume wachsen. Im Juni und Juli stehen die Bäume mit tausenden tulpenähnlicher Blüten in voller Pracht.

Stawy Paciorkowe w okolicy Tyczewa
Paciorkowe Teiche in der Nähe von Tyczewo

Bystrotok na rzece Chotla
Gewässerbett am Fluss Chotla

W pobliżu Tyczewa znajdują się stawy paciorkowe. Stawy to zbiorniki wodne zlokalizowane na prawym dopływie rzeki Leszczynki. Należy tu nadmienić, że stawy te istniały już w okresie przedwojennym i zostały na przełomie roku 2010/2011 zrewitalizowane przez Nadleśnictwo Tychowo. Miejsce bardzo urokliwe i mające specyficzny klimat, ze względu na sąsiedztwo zróżnicowanych drzewostanów pod względem wieku i składów gatunkowych. Stawy w ilości 12 sztuk połączone ze sobą tworzą doskonałe miejsce do spacerów nad wodą w malowniczej okolicy.

Odpoczywających w sposób aktywny na wodzie zapraszamy nad rzekę Parsętę, miłośnicy wędkowania znajdą w niej łososie, troć wędrowną i pstrąga potokowego. Parsęta jest jednym z piękniejszych szlaków kajakowych w Polsce. Jezioro „Dobrowieckie Wielkie” o powierzchni 14,4 ha i głębokości 12 m z kąpieliskiem to idealne miejsce do biwakowania i plażowania.

In der Nähe von Tyczewo befinden sich Teiche „stawy paciorkowe“. Diese Gewässer sind am rechten Zufluss des Flusses Leszczynka. Diese Teiche bestanden schon in der Vorkriegszeit und in den Jahren 2010/2011 wurden sie revitalisiert durch das Forstamt Tychowo. Der Ort ist sehr bezaubernd und hat wegen der Nachbarschaft an Baumbeständen, die in Bezug auf das Alter und Gattungen sehr abwechslungsreich sind, eine einzigartige Atmosphäre. Die 12 miteinander verbundenen Teiche bilden einen hervorragenden Platz für Spaziergänge am Wasser in einer malerischen Umgebung.

Personen, die ihre Freizeit gerne aktiv verbringen, laden wir an den Fluss Parsęta ein. Angelliebhaber finden in ihm Lachse, Meerforellen und Bachforellen. Auf dem Fluß Parsęta finden die schönsten Paddeltouren Polens statt. Der See „Dobrowieckie Wielkie“ mit einer Fläche von 14,4 ha und einer Tiefe von 12 m ist mit dem Freibad ein idealer Ort, um zu zelten und sich am Strand zu sonnen.

1. Stawy Paciorkowe w okolicy Tyczewa
Paciorkowe Teiche in der Nähe von Tyczewo
2. Jezioro Motyl / See Motyl
3. Rusalka admirał / Admiral

Atrakcje turystyczne gminy

Wielką atrakcją turystyczną gminy jest największy w Polsce i jeden z największych w Europie głaz narzutowy zwany „Tryglawem”. Głaz o wysokości 3 m, obwodzie 50 m i objętości ok. 700 m³ w znaczącej części znajduje się pod ziemią. Na głazie osadzono w betonowym postumencie rzeźbę „Ukrzyżowanego” wykonaną z brązu. Ten ważący prawie 2 tys. ton kolos tkwi od czasów zlodowacenia bałtyckiego na tychowskim cmentarzu.

Ciekawymi i wartymi zobaczenia obiektami historycznymi są również te związane ze współczesnością. Niedaleko Modrolasu odnaleźć można pozostałości obozu jenieckiego z okresu II Wojny Światowej „Stalag Luft IV”, w którym więzieni byli alianccy lotnicy, głównie Amerykanie i Brytyjczycy. Z miejscem tym związana jest historia ponad 900 km „marszu śmierci” zimą 1945 r. do położonego 60 km od Bremen obozu w Bad Fallingbostel.

W Podborsku można obejrzeć ukrytą w lesie poradziecką bazę wojskową z silosami, w których składowana była broń atomowa. Sam bunkier ma około 2 tys. metrów podziemnej powierzchni i zlokalizowany był w miejscu, którego nie było na ogólnodostępnych mapach. Był to obiekt ściśle tajnej sowieckiej bazy wojskowej. Kompleks nosił kryptonim 3001. W obiekcie mogło być przechowywanych jednorazowo 160 głowic jądrowych. Jest to jedyny w Europie obiekt tego typu w tak doskonałym stanie. Budowa bunkra rozpoczęła się w 1965 roku. Budowali go polscy żołnierze. Prawdopodobnie w 1967 roku obiekt przejęli Rosjanie. Sowietzi bunkier opuścili z początkiem lat 90. Wtedy też wywieźli głowice. Przez kolejnych 20 lat obiekty stały puste. Zarządzającym obiektem jest Muzeum Oręża Polskiego w Kołobrzegu. Obecnie bunkry to Muzeum Zimnej Wojny, które jest udostępnione do zwiedzania.

Touristenattraktionen der Gemeinde

Eine große Attraktion der Gemeinde ist der Findling „Tryglaw”. Er ist der größte in Polen und einer der größten in Europa. Die Höhe des Felsblocks beträgt 3 m, und die Breite etwa 50 m. Der größere Teil ist unter der Erde. Das Volumen des Blocks beträgt 700 m³. Auf dem Findling befindet sich eine auf einem Betonsockel befestigte Skulptur aus Bronze. Sie stellt „Den Gekreuzigten” dar. Der Findling wiegt fast 2 Tsd. Tonnen und stammt aus der Weichsel-Eiszeit. Man findet ihn auf dem Friedhof in Tychowo.

Interessante und sehenswerte historische Objekte sind auch diese, die mit den heutigen Zeiten verbunden sind. In der Nähe von Modrolas kann man Überreste des Gefangenenlagers aus dem 2. Weltkrieg „Stalag Luft IV” finden, in dem alliierte Piloten gefangen gehalten wurden, vor allem Amerikaner und Briten. Mit diesem Ort verbindet sich die Geschichte eines über 900 km langen Todesmarsches im Winter 1945. Er verlief bis zum 60 km von Bremen entfernten Lager in Bad Fallingbostel.

In Podborsko kann man eine im Wald versteckte Militärbasis mit Silos sehen, in denen Atomwaffen gelagert wurden. Der Bunker selbst nimmt ca. 2 Tsd.m² unterirdischer Fläche ein und war an einem Ort, der nicht in Landkarten eingetragen war, an einem streng geheimen Ort auf dem Gebiet einer sowjetischen Militärbasis. Das Kryptonim des Komplexes war 3001. In diesem Objekt konnten gleichzeitig 160 Atomsprengköpfe gelagert werden. Das ist da einzige Objekt dieser Art in Europa, das in einem so gutem Zustand erhalten ist. Den Bau des Bunkers hat man 1965 begonnen. Er wurde durch polnische Soldaten gebaut. Wahrscheinlich 1967 haben die Russen das Objekt übernommen.

Die Sowjets haben den Bunker am Anfang der 90er verlassen. Sie haben dann auch die Sprengköpfe abtransportiert. In den folgenden 20 Jahren standen die Objekte leer. Der Verwalter des Objekts ist das Museum der polnischen Waffen [Muzeum Oręża Polskiego] in Kołobrzeg. In den Bunkern befindet sich derzeit das Museum des Kaltes Krieges [Muzeum Zimnej Wojny], das für Besucher geöffnet ist.

1. Głaz narzutowy „Tryglaw” / Der Findling „Tryglaw”
2. Obóz jeńców alianckich „Stalag Luft IV” / Alliiertes Kriegsgefangenenlager „Stalag Luft IV”
3. Zbiorowa mogiła budowniczych kolei w Kikowie / Massengrab von Bahnerbauern in Kikowo
4. Muzeum zimnej wojny w okolicach Podborska / Museum des kalten Krieges in der Nähe von Podborsko

1. Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Tychowie / Die Adam-Mickiewicz-Grundschule in Tychowo
2. Boisko Orlik w Tychowie / Orlik-Stadion in Tychowo
3. Gminne Przedszkole z oddziałem żłobkowym „Dębowa Chatka” w Tychowie / Die Gemeinde-Kindergarten mit der Krippeabteilung „Dębowa Chatka” in Tychowo
4. Hala Sportowa przy Gimnazjum w Tychowie/ Sporthalle mit Gymnasium in Tychowo
5. Zespół Szkół w Dobrowie / Die Gemeinschaftsschule in Dobrowo.
6. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Tychowie Jan-Paweł-II-Gymnasium in Tychowo

4. Oświata, kultura i sport

Baza sportowa i oświata

Gmina posiada stadion sportowy w Tychowie, halę sportową przy Gimnazjum w Tychowie, salę gimnastyczną przy Szkole Podstawowej w Tychowie. Dwa boiska sportowe typu Orlik 2012 przy Gimnazjum w Tychowie oraz Zespole Szkół w Dobrowie a także boiska wiejskie w poszczególnych miejscowościach gminy – największe w Bukówku i Dobrowie gdzie działają lokalne kluby piłkarskie LZS „Graf” Bukówko i LZS „Gryf” Dobrowo.

W gminie działa kilka klubów sportowych z których najdłuższym stażem jest GMLKS „Głaz” Tychowo cieszący się niezmiennie popularnością – zwłaszcza wśród lokalnych kibiców piłki nożnej.

Placówki oświatowe na terenie gminy:

1. Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza w Tychowie.
2. Gimnazjum im. Jana Pawła II w Tychowie.
3. Zespół Szkół w Dobrowie.
4. Gminne Przedszkole „Dębowa Chatka” oraz żłobek w Tychowie.

4. Bildungswesen, Sport und Kultur

Sportobjekte und das Bildungswesen

Die Gemeinde hat ein Sportstadion in Tychowo, eine Sporthalle am Gymnasium in Tychowo, eine Turnhalle an der Grundschule in Tychowo. Zwei Sportplätze Typ Orlik 2012 am Gymnasium in Tychowo und Gemeinschaftsschule in Dobrowo, Sportplätze in bestimmten Ortschaften der Gemeinde – die größten in Bukówko und Dobrowo, wo lokale Fußballvereine LZS „Graf” Bukówko und LZS „Gryf” tätig sind.

In der Gemeinde gibt es einige Sportvereine, von denen am längsten GMLKS „Głaz” Tychowo tätig ist. Er freut sich nach wie vor großer Beliebtheit – besonders unter lokalen Fußballfans.

Schuleinrichtungen auf dem Gemeindegebiet:

1. Die Adam-Mickiewicz-Grundschule in Tychowo.
2. Jan-Paweł-II-Gymnasium in Tychowo.
3. Die Gemeinschaftsschule in Dobrowo.
4. Die Gemeinde-Kindergarten mit der Kinderkrippeabteilung „Dębowa Chatka” in Tychowo.

Działalność kulturalna

Gminny Ośrodek Kultury przy ścisłej współpracy z Urzędem Miejskim i Gminnym Ośrodkiem Sportu i Gospodarki Komunalnej organizuje szereg imprez cieszących się popularnością zarówno wśród mieszkańców jak i gości odwiedzających naszą gminę.

Imprezy odbywają się w plenerze na stadionie sportowym bądź w sali widowiskowej GOK, skierowane są do wszystkich grup wiekowych odbiorców.

Szczególnie polecane to: Dni Miasta Tychowa organizowane podczas wakacji w lipcu, Regionalny Przegląd Solistów i Zespołów Ludowych „Tychowo na Ludowo”, Dożynki Gminne, Turniej Sołectw Gminy Tychowo czy szereg imprez organizowanych wspólnie z naszymi niemieckimi partnerami.

Kulturtätigkeit

Das Gemeinde-Kultur-Zentrum GOK organisiert mit enger Zusammenarbeit mit dem Stadtamt und dem Gemeindezentrum für Sport und Kommunalpolitik eine Reihe von Veranstaltungen, die sich sowohl unter den Bewohnern als auch den Besuchern unserer Gemeinde großer Beliebtheit erfreuen.

Die Veranstaltungen finden im Freien, im Sportstadion oder im Vorstellungssaal von GOK statt. Sie sind für alle Altersgruppen bestimmt.

Besonders empfohlen: Die Tage der Stadt Tychowo [Dni Miasta Tychowa] werden im Juli organisiert, die Regionalen Tage der Solisten und Volksbands „Tychowo na Ludowo“, die Gemeindeerntefesttage [Dożynki Gminne], das Turnier der Gemeinde-Vorsteherämter Tychowo [Turniej Sołectw Gminy Tychowo] oder eine ganze Reihe von Veranstaltungen, die zusammen mit unserem deutschen Partner für die Bewohner organisiert werden.

1. Gminny Ośrodek Kultury w Tychowie
Das Gemeinde-Kultur-Zentrum (GOK)

2. Świetlica wiejska w Osówku / Dorfgemeinschaftsraum in Osówko

3. Świetlica wiejska w Słoninie / Dorfgemeinschaftsraum in Słonino

4. Świetlica wiejska w Warninie / Dorfgemeinschaftsraum in Warnino

5/6/7. Imprezy organizowane przez Gminny Ośrodek Kultury w Tychowie / Veranstaltungen das Gemeinde-Kultur-Zentrums in Tychowo

1. Plac zabaw w Borzysławiu / Spielplatz in Borzysław
2. Plac zabaw w Słoninie / Spielplatz in Słonino
3. Zespół Ludowy „Dobrowianki” / Die Volksband „Dobrowianki”
4. Zespół Ludowy „Radość” / Die Volksband „Radość”
5. Dni Miasta Tychowa 2016 r. / Die Tage der Stadt Tychowo

Gemeinde Tychowo - es ist wert, hier zu sein!

W GOK działają dwa zespoły ludowe:

- Zespół Ludowy „Radość” - istnieje od 37 lat, w jego skład wchodzi 9 członków z wieloletnim doświadczeniem. Uczestniczy w wielu imprezach i przeglądach kulturalnych oraz dożynkach na terenie województwa. Zdobył wiele cennych nagród i wyróżnień, a jego Członkinie i Członkowie za wieloletnią pracę zostali uhonorowani odznaczeniami „Zasłużony Działacz Kultury” od Ministra Kultury.

- Zespół Ludowy „Dobrowianki” utworzony w 2010 r. Wykonuje utwory ludowe, biesiadne, ale także własnego autorstwa. Bierze udział we wszelkich imprezach ludowych, przeglądach oraz dożynkach. Zespół zdobył wiele cennych nagród i wyróżnień.

W GOK-u funkcjonują również młodzi soliści i zespoły taneczne dziecięce „Mirage” i „Hałas”, koło plastyczne i teatralne w których prowadzone są zajęcia dostosowane do różnych grup wiekowych. Od 2015 r. aktywnie działa przy GOK Klub Podróżnika i Rada Kultury.

W Gminnym Ośrodku Kultury znajduje się sala widowiskowo kinowa, w której regularnie odbywają się seanse filmowe, koncerty muzyczne i występy teatralne.

W budynku mieści się również Biblioteka Publiczna o bogatym księgozbiorze.

W czytelnicy można skorzystać z księgozbioru oraz różnego rodzaju czasopism oraz stanowisk komputerowych z dostępem do internetu.

In GOK sind zwei Volksmusikgruppen tätig:

- Die Volksband „Radość”, die Band besteht seit 37 Jahren und zählt 9 Mitglieder mit vieljähriger Erfahrung. Sie nimmt an vielen Veranstaltungen und Kulturschauen sowie an Erntefesten auf dem Gebiet der Woiwodschaft teil. Sie hat viele wertvoll Preise und Auszeichnungen errungen und die Mitglieder haben für die vieljährige Tätigkeit die Auszeichnungen „Verdienter Kulturaktivist” [Zasłużony Działacz Kultury] vom Kultusminister erhalten.

- Die Volksband „Dobrowianki” wurde 2010 gegründet. Sie spielt Volks-, Fest- und selbstgeschriebene Musikstücke. Sie beteiligt sich an Volksveranstaltungen, Ausstellungen und Erntefesten. Die Band hat viele wertvolle Preise und Auszeichnungen erhalten.

In GOK gibt es auch die junge Solisten und die Tanzbands „Mirage” und „Hałas”, der Kreis für Bildende Künste und Theater, in dem der Unterricht unterschiedlichen Altersgruppen angepasst wird. Seit 2015 funktionieren im Gemeinde-Kulturzentrum [GOK] der Club der Reisenden und der Kulturrat.

Im Gemeinde-Kulturzentrum [GOK] befindet sich ein Kinosaal, in dem regulär Filmvorstellungen, Musikkonzerte und Theateraufführungen stattfinden.

Im Gebäude gibt es auch die öffentliche Bibliothek mit einer reichen Büchersammlung.

Im Lesesaal kann man die Büchersammlung oder unterschiedliche Zeitschriften und Computer mit Internetzugang nutzen.

Gmina Tychowo

tychowo.pl